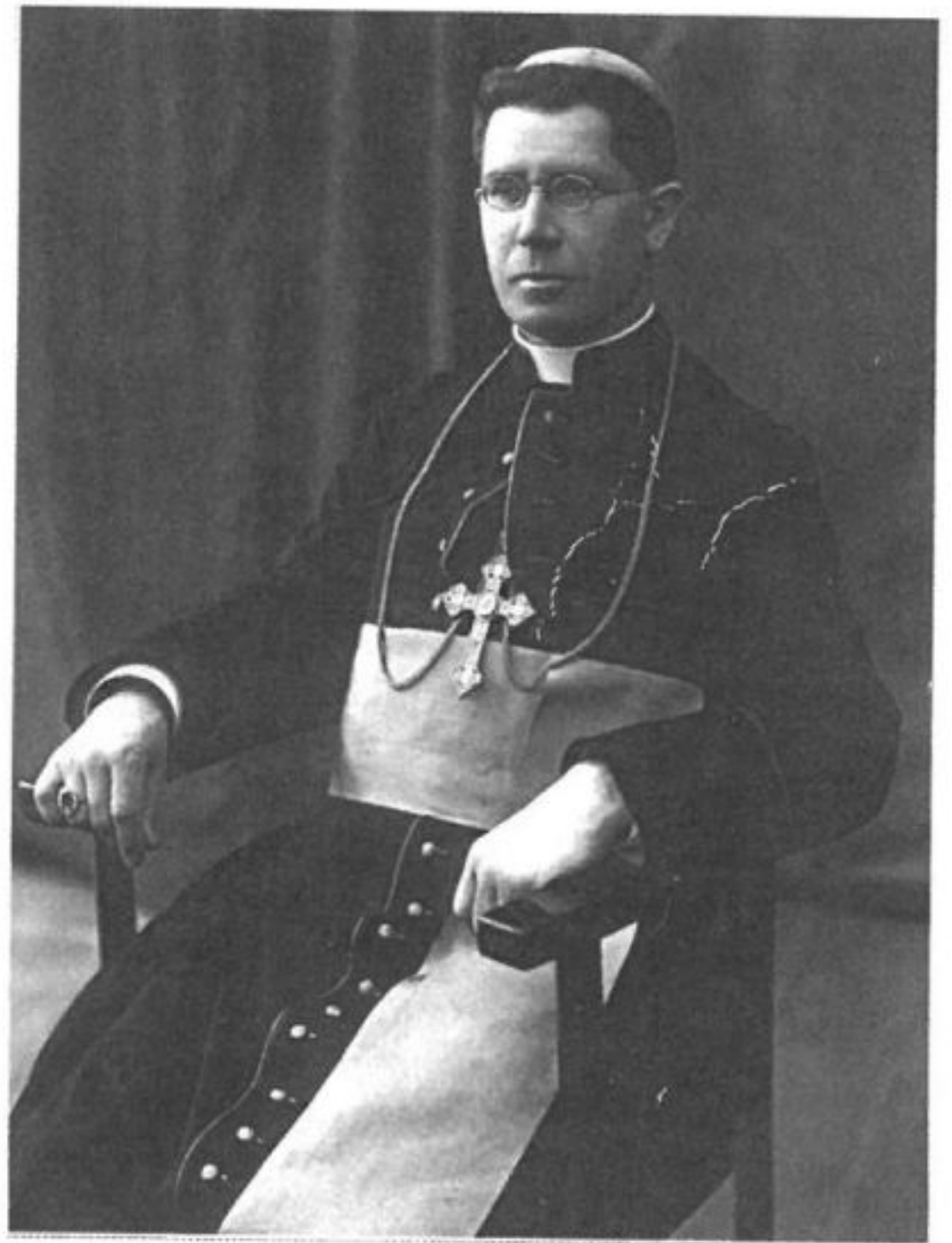

Aldona Vasiliauskienė

Arkivyskupas Mečislovas Reinys: laiškai iš Vladimiro kalėjimo

1947–1953 m. – paskutinis arkivyskupo Mečislovo Reinio gyvenimo laikotarpis, praleistas Vilniaus, o nuo 1948 m. pradžios – ir Vladimiro kalėjimuose. Tačiau tai nepalaužė didžios dvasios asmenybės. Ir čia jis liko ištikimas savo skelbtiems idealams, savo pavyzdžiu skleidė Dievo meilę, rūpinosi kameros draugais bei artimaisiais laisvėje. Skelbiami laiškai atskleidžia paskutiniųjų M. Reinio gyvenimo metų faktus: sveikatos būklę, domėjimąsi Lietuva, tautiečiais bei giminaičiais, rūpinimąsi dvasingumu.

Dievo Tarnas arkivyskupas Mečislovas Reinys (1884 02 03–1953 11 08) – teologas, filosofas, psichologas, Lietuvių katalikų mokslo akademijos akademikas (1939 m.), Lietuvos (vėliau – Vytauto Didžiojo) universiteto profesorius, politikas – užsienio reikalų ministras, visuomenės veikėjas – sunkų ir garbingą ganytojo kelią baigė Vladimiro kalėjime. Tvirta arkivyskupo pozicija bolševizmo ir tikėjimo klausimais rodė, kad tai buvo viena iš priežasčių sovietų valdžiai susidoroti su šiuo kovotoju už tikėjimo laisvę¹. 1947 m. birželio 12 d. Vilniuje, savo bute Pilies gatvėje (ten dabar įsikūrusi Lietuvių katalikų mokslo akademija, Pilies g. 8) sovietinio saugumo darbuotojai jį suėmė, tardė ir nuteisė aštuoneriems metams laisvės atėmimo (1947 m. gruodžio 25 d. jam praneštas Ypatingojo pasitarimo sprendimas): „Reinį Mečislovą, Jeronimo sūnų, už talkinimą tėvynės išdavikams, dalyvavimą antitarybinėje nacionalistinėje organizacijoje ir antitarybinę agitaciją įkalinti kalėjime 8 metams, terminą skaičiuojant nuo 1947 m. birželio 12 d. Jam asmeniškai priklausantį turtą konfiskuoti“². Su

Arkivyskupas Mečislovas Reinys

specialiu konvojumi, atskirtas nuo kitų kalinių, arkivyskupas M. Reinys išvežtas į Vladimiro kalėjimą. Nuo 1948 m. sausio 20 d.

jis – Vladimiro kalėjimo kalinys ir kankinys. Arkivyskupas M. Reinys mirė 1953 m. lapkričio 8 d. Jis užkastas bendrame Vladimiro kalėjimo kalinių kape.

Sovietinių okupantų dėmesį M. Reiniu rodo dar 1940 m. jam sudaryta byla³, vėlesni saugumo dokumentai, skelbti mokslinėje spaudoje⁴. Paskutinis arkivyskupo M. Reinio gyvenimo laikotarpis minimas kun. Juozo Šalčiaus knygoje⁵ ir dr. kun. Juozapo Čepėno atsiminimuose⁶.

Veikalo, kuriame būtų detalai pasakojama apie M. Reinio gyvenimą Vladimiro kalėjime, nėra, neišspausdinti ir išlikę sunkiai išsaugoti arkivyskupo laiškai iš Vladimiro kalėjimo⁷. Šie laiškai paminėti kun. J. Šalčiaus knygoje⁸, straipsnyje, skirtame arkivyskupui⁹. Artėjant M. Reinio 50-osioms mirties metinėms, keli laiškai su komentarais buvo išspausdinti Utenos laikraštyje „Utenis“¹⁰. Visi mums žinomi išlikę laiškai su komentarais išspausdinti Čikagoje leidžiamame dienraštyje „Draugas“ (per devynis numerius)¹¹. Pirmą kartą skelbiant naują arkivyskupo M. Reinio šaltinį su komentarais remiamasi Dau-

gailių Romos Katalikų bažnyčios Metrikų knygomis, saugomomis Utenos savivaldybėje, arkivyskupo M. Reinio giminaitės Vidos Rastenienės pasakojimu ir 16 arkivyskupo laiškų kopijomis.

Arkivyskupas M. Reinys, lydimas specialaus konvojaus, 1948 m. sausio 20 d. pasiekė Vladimirą. Beveik šešerius metus jam teko praleisti Vladimiro kalėjime. Kameroje buvo gausybė kalinių: įvairaus amžiaus, įvairių tautybių (taip buvo siekiama, kad kaliniai tarpusavyje kuo mažiau bendrautų), skirtingų profesijų bei išsilavinimo, skirtingo tikėjimo. Septintą dešimtį einantis arkivyskupas M. Reinys kameros draugams tapo vilties ir šviesos spinduliu, kurio nė kiek ne mažiau negu laisvės troško įkalintieji.

Kartu su arkivyskupu Vladimiro kalėjime vienus metus nuo 1950 spalio 1 d. toje pačioje kameroje kalėjęs vokiečių Užsienio reikalų ministerijos tarėjas Gotholdas Starkė, iš kalėjimo išėjęs 1955 m. pabaigoje, yra rašęs: „Jo asmenybė pasireiškė laikysena ir dvasiniais bruožais... Jo laikysena yra tikrai

Vladimiro kalėjimo kalinys – arkivyskupas Mečislovas Reinys; tai paskutinės arkivyskupo nuotraukos

Bažnyčios šventojo laikysena, kuris visus savo gyvenimo laimėjimus ir garbę priskyrė tik Dievo malonei, kurioje rado savo laimę... Jis mylėjo savo žmones ir savo tautą, dažnai vaizdžiai pasakodavo apie garbingus Lietuvos istorijos laikotarpius, apie jos kaip valstybės atgimimą po Pirmojo pasaulinio karo. Labai susirūpinęs ir būgštaudamas, bet kartu ir tvirtai pasitikėdamas Dievo gailestingumu, jis žvelgė į savo tėvynės ateitį. Dėl jos kaip ištikimas sūnus jau antrą kartą buvo paaukojęs savo laisvę. [...] Jo autoritetas sklido pro kalėjimo sienas iš vienos griežtai izoliuotos kameros kiton. Aš pats daug gavau iš šios prakilnios asmenybės, kurioje jungėsi tvirtas tikėjimas, didelis išsimokslinimas, krikščioniškoji meilė ir nusižeminimas“¹². Kitas to paties kalėjimo kalinys anglas Frankas Kellis apie arkivyskupą yra kalbėjęs, kad jo veidas buvo lyg nukaltas iš marmuro, arkivyskupas daug meldėsi, buvo labai ramus; jo negąsdino tardytojų grasinimai bei prievarta. Jis paprastai ramiai meldavosi rytą ir vakarą, visuomet stovėdamas, ir vienas vaikščiodavo nuolat meldamasis. Po drabužiais ant kaklo nešiojo kryželį. Kai tik reikalai pakrypdavo bloga linkme, jis išsitraukdavo kryželį ir į jį pasižiūrėdavo.

Sąlygos Vladimiro kalėjime daug kuo skyrėsi nuo tų, kurias teko patirti išvežtiesiems į Sibiro glūdumas ar apledėjusias vandenyno pakrantes. Šiems kaliniams nereikėjo nei šachtose kasti anglių, nei primityviausiais tinklais žvejoti lediniame vandenyje, nei dirbti kitų neištveriamai sunkių darbų. Čia buvo specifinės nužmoginimo sąlygos. Jos turėjo itin slėgti tokį aktyvų žmogų kaip arkivyskupas M. Reinys. Lietuvoje jis tiesiog nenustygo vietoje: dirbo pedagoginį darbą Vilniuje (1914–1922 m.), dėstė Lietuvos universitete Kaune (1922–1940 m.), buvo užsienio reikalų ministru (1925 rugsėjo 2 d.–1926 m. balandžio 20 d.), 1926 m. tapo vyskupu ir dirbo Vilkaviškio vyskupo Antano Karoso padėjėju koadjutoriumi (1926–1940 m.), 1940 m. liepos 18 d. Apaštališkasis Sostas jį paskelbė

tituliniu Cypselos arkivyskupu ir paskyrė į Vilnių arkivyskupo Romualdo Jalbžkovskio padėjėju. Jis visur aktyviai veikė ir jaunimo, ir suaugusiųjų katalikiškose organizacijose: skaitė paskaitas, dalyvaudavo renginiuose, aukodavo šv. Mišias, sakė pamokslus ir pan. Būdamas mokslo žmogus, ir Vladimiro kalėjime džiaugėsi galėdamas skaityti knygas, laikraščius. Pastebėjęs, kad kiti nuo kasdienės rutinos tampa apatiški, kameros draugams ėmė skaityti filosofijos studijas¹³. Kadangi M. Reinys mokėjo devynias užsienio kalbas, galėjo bendrauti su dauguma kalinių. Arkivyskupas ne tik dėstė, bet išdėstęs leisdavo apmąstyti, o paskui klausinėdavo ir išprovokuodavo diskusijas. Taip M. Reinys sugebėdavo priversti mąstyti, skatino tikslingą ir kryptingą protinę veiklą. Šios M. Reinio studijos buvo labai svarbios ne tik moksliniu požiūriu; jos neleido palūžti, žiebė tikėjimo ateisiančia laisve viltį...

Pats arkivyskupas daug laiko skyrė maldai. Apie jo maldingumą rašo G. Starkė: „Jis dažnai meldavosi už savo tikinčiuosius labai susirūpinęs: dalijosi jų kančiomis... Arkivyskupas Reinys tikrai buvo ištikimas Viešpaties tarnas. Jis daug meldavosi įvairiu dienos metu. Esu matęs jį naktį gulint susiėmus rankas atmerktomis akimis, nes mūsų kamera buvo akinamai nušviesta, kad sargybinis visada mus galėtų stebėti pro langelį. Tada jis šnabždėdavo su Dievu. Kai mes su savo dryžuotais kalinių drabužiais išeidavome pusvalandį pasivaikščioti (į kalėjimo kiemą, kuriame neaugo medžiai), jis vaikščiodavo pirmyn ir atgal vienas, rankas susiėmęs už nugaros, atmintinai kalbėdamas brevijorių“¹⁴.

Arkivyskupas ilgesingai laukė laiškų ir žinių iš Lietuvos, jam labai rūpėjo, kas vyksta tėvynėje. Tad laiškuose prašydavo tuo metu Lietuvoje leidžiamos spaudos. Tačiau laiškai buvo labai ribojami: kurį laiką leista gauti ir parašyti tik du laiškus per metus. Adresatais galėjo būti tik tie artimieji, kuriems leis-

davo rašyti kalėjimo valdžia. Be to, ir tie patys laišškai būdavo rašomi pagal kalėjimo viršininkų nustatytus klausimus, griežtai cenzūruojami. Savaime suprantama, laišškai rašyti tik rusų kalba.

M. Reinys gavo leidimą rašyti seseriai Julijonai; ji buvo vienintelė iš seserų ir brolių, nepatekusi į Sibirą¹⁵. Rašyti kitiems asmenims M. Reinys neturėjo teisės. Reikia priminti, kad arkivyskupas M. Reinys buvo jauniausias – vienuoliktas vaikas Julijonos Mališauskaitės (1841–1913) ir Jeronimo Reinio (1833–1892) šeimoje¹⁶. G. Starkė yra rašęs, kad arkivyskupui kalbant apie savo tautos tikinčiuosius nušvisdavo akys: „Kai apie juos kalbėdavo, jo akys švytėdavo. Jos taip pat nušvisdavo, kai prisimindavo savo mylimą motiną ar seserį, kuri buvo likusi gimtajame kaime ir kurios laišakai jam pranešdavo apie žiaurų jo gausios šeimos likimą“¹⁷.

J. Reinytė (1878–1960) buvo išteklėjusi už Pranciškaus Martinėno (1863–1946); apsigyveno uošvijoje – Duobių, vėliau – Zostrono kaime prie Daugailių. Julijona ir Pranciškus susilaukė aštuonių vaikų: Elenos, Stanislovos, Bronės, Kazimiero, Adelės, Veronikos, Pulcherijos (arkivyskupas ją vadino Pulge) ir Teklės. Arkivyskupas M. Reinys rūpinosi gausia sesers šeima būdamas laisvėje, o Vladimiro kalėjime Julijonos laišakai buvo vienintelis ryšys su Lietuva.

Tad neatsitiktinai pateikiame duomenų apie Julijonos šeimą, kurios vaikų vardai minimi arkivyskupo laiškuose. Visi vaikai buvo krikštyti Daugailių Šv. Antano Paduviečio bažnyčioje kun. Kazimiero Kiršino (1865 02 28–1940 03 29). Beje, kun. K. Kiršinas Daugailių parapijoje klebonavo 1897–1936 m. (palaidotas Daugailių parapijos kapinėse), gerai pažinojo kunigą, vėliau vyskupą M. Reinį, bendravo su juo, krikštijo, tuokė bei laidojo jo artimuosius.

J. ir P. Martinėnų pirmagimė – Elena (1903 08 21–1982 12 13) pakrikštyta 1903 m. rugpjūčio 31 d.; jos krikšto tėvai buvo M. Rei-

nys ir Elena Kecoriūtė. 1933 m. liepos 9 d. E. Martinėnaitė Palevenėlės bažnyčioje priėmė moterystės sakramentą – išteklėjo už Petro Vanago¹⁸ (1909 01 29–1985 10 12), gyveno Zostrone, užaugino tris vaikus: Vidą (gim. 1934 m., gyvena Utenoje), Zitą (1942 09 05–1990 08 02) ir Arvydą (gim. 1945 m., gyvena Utenoje). Krikšto dukrą Eleną dėdė Mečislovas išleido į mokslus, kas mėnesį duodamas ne mažesnę kaip 100 litų stipendiją¹⁹.

S. Martinėnaitė gimė 1905 m. balandžio 4 d. Pakrikštyta balandžio 10 d., jos krikšto tėvai buvo Juozapas Kecorius su Veronika Reinyte²⁰. Stasė mirė jauna nuo plaučių uždegimo (1923 m. liepos 22 d.)²¹.

B. Martinėnaitė (1907 03 15–1984 06 21) pakrikštyta 1907 m. kovo 18 d. (krikšto tėvai Povilas Skurkis ir jo žmona Veronika). 1933 m. birželio 4 d. Daugailių bažnyčioje ji priėmė moterystės sakramentą – išteklėjo už Broniaus Valiukėno²² (1907–1994). Vaikų nesusilaukė, abu palaidoti Petrašiūnų kapinėse Kaune.

K. Martinėnas gimė 1909 m. vasario 10 d. Duobių kaime. Vasario 15 d. jį pakrikštijo kun. K. Kiršinas, krikšto tėvai buvo Juozapas Kovčinko su Izajošiaus Reinio žmona Grasilda²³. Kazys nebuvo sukūręs šeimos, mirė 2001 m. birželio 10 d.

A. Martinėnaitė (1911 02 02–1985 08 14) gimė Duobių kaime, pakrikštyta 1911 m. vasario 13 d. (krikšto tėvai Kazimieras Reinys ir Leokadija Galinėnaitė). 1935 m. rugpjūčio 31 d. išteklėjo už Teofilio Barisos²⁴ (1887–1941?), gyveno Kaune. 1941 m. Teofilį suėmė saugumas, ir jis dingo be žinios. Adelė su dviem dukromis slapstėsi ir išvengė Sibiro. A. ir T. Barisų dukra Rima (gim. 1936 m.), išteklėjusi už Juozo Rakausko, gyvena Vilniuje, o Lida Luiza (gim. 1939 m.), išteklėjusi už Jono Gerardo Rimkaus, gyvena susigrąžintuose namuose Kaune.

V. Martinėnaitė gimė 1912 m. kovo 26 d. Duobių kaime, pakrikštyta balandžio 1 d. (krikšto tėvai I. Reinys ir V. Skurkienė,

P. Skurkio žmona). 1939 m. spalio 21 d. Daugailių bažnyčioje sutuokta su Kaziu Papicku²⁵ (1913 08 22–1996 07 02). Jie gyveno Utenoje (ten, kur dabar pastatytas centrinis paštas, buvo trys Papicko tėvų nameliai). Veronika (mirė 1986 m. spalio 5 d.) ir Kazys Papickai užaugino dvi dukteris: Reginą (g. 1941 m., ištekėjusi už Juozo Strakšo, gyvena Šiauliuose) ir Ziną (1943–1987; vyras – Algis Samuolis, gyvena Jonavoje).

P. Martinėnaitė gimė 1914 m. liepos 20 d. Ji pakrikštyta rugpjūčio 3 d. (krikšto tėvai Vladislovas Reinys²⁶ ir Elena Kviklytė). 1934 m. rugsėjo 8 d. Daugailių bažnyčioje sutuokta su Kaziu Merkiu²⁷. Pulcherija su vyru ir 1937 m. kovo 24 d. gimusia dukrele Nijole Filomena iš Vyžuonų (ten K. Merkys dirbo raštininku) 1941 m. buvo ištremti į Sibirą: Kazys – į Karagandą, motina ir dukra – į pačią Šiaurę. Pulcherija grįžo iš Sibiro, vėliau ir jos vyras. Gyveno Zostrone, paskui, padedant giminaičiams, pavyko įsidarbinti Kaune. 1967 m. abu žuvo autoavarijoje – ant jų, einančių šalikele, užvažiavo mašina. Palaidoti Kaune, Petrašiūnų kapinėse. Nijolė Filomena į Lietuvą negrįžo. Sibire sukūrė šeimą. Giminių susirašinėjimas su ja nutrūko prieš dešimtmetį.

Jauniausia J. Reinytės ir P. Martinėno dukra – 1917 m. sausio 1 d. Zostrone gimusi Teklė. Tikriausiai ji buvo labai silpna – tą pačią dieną pakrikštyta (krikšto tėvai Pranciškus Kossa ir Teklė Kviklytė)²⁸. 1918 m. spalio 26 d. nesulaukusi nė dvejų metų T. Martinėnaitė mirė susirgusi pavojingu vadinamu „hispankos“ gripu²⁹.

Sesers Julijonos šeima arkivyskupui M. Reinui esant Vladimiro kalėjime tapo svarbiu rūpesčiu, kurį jis galėjo perteikti laiškuose.

Net ir kalėjime jaučiamas nuoširdus M. Reinio dėmesys artimiesiems. Arkivyskupas Mečislovas laiškuose minėjo sesers Julijonos dukrų bei vaikų vardus, rūpinosi jų sveikata, jaudinosi dėl Elenos ligos (tuo metu ji labai sirgo plaučių uždegimu ir giminaičiai

nebetikėjo, kad ji pasveiks), nerimavo ir dėl jos dukros Zitos sveikatos. Arkivyskupas M. Reinys, pats sunkiomis sąlygomis siekęs mokslo, vėliau rėmęs kitus, trokštančius mokslo žinių, ir laiškuose iš kalėjimo teiravosi, kaip jaunajai kartai sekasi mokytis: tai svarbus paskatinimas siekti mokslo. Džiaugėsi sesers vaikų mokslo rezultatais.

Viename laiškų seseriai reiškiamą užuojautą, mirus jos vyro Prano broliui Silvestrui³⁰.

Laiškuose minimi arkivyskupo M. Reinio vyriausiojo brolio Izajošiaus ir Grasildos Musteikytės-Reinienės sūnūs Juozas (jis dingęs Sibire ir arkivyskupas, matyt, tikėjosi sulaukti kokių nors žinių: „ar parašė Jums Juozas iš Kamčiatkos?“) ir Antanas, taip pat pastarojo žmona Stefanija Namajūnaitė-Reinienė, jų dukros Aldona ir Nijolė. Stefanija su dukromis tuo metu buvo pabėgusi iš Sibiro, nors greitai vėl buvo išvežta atgal.

Laiškuose minimas Skardinskas – tai kunigas Leonardas Skardinskas, kurį ne kartą finansiškai rėmė M. Reinys. Minimas Edmundas, galima teigti, kad arkivyskupas teiraujasi apie savo kanclerį kun. Edmundą Basį (kitame laiške įrašyta ir jo pavardė). Teiraudamasis apie Kazimierą Panevėžiskį, arkivyskupas nori sužinoti apie Panevėžio vyskupą Kazimierą Paltaroką (kitame laiške parašyta vyskupo pavardė). Laiškuose minimos Emilija, Elžbieta ir Marė, siunčiančios arkivyskupui siuntinius, tikriausiai yra vienuolės seselės, kurias pažinojo ir arkivyskupo M. Reinio sesuo Julijona.

Išlikę arkivyskupo M. Reinio laiškai rodo griežtą sovietinio kalėjimo cenzūrą, kuri vertė laiškus rašyti pagal iš anksto numatytą turinį: sveikata, oras, laisvalaikis. Apie tai leista rašyti, to buvo galima teirautis ir artimųjų. Ir, žinoma, jokių skundų, neaiškių užuominų, juo labiau kritikos. Viskas, kas cenzūrai kėlė neaiškumų ar įtarimų, buvo užbraukoma taip, kad jau neįmanoma įskaityti (tą randame ir arkivyskupo laiškuose: užjuodinti pavieniai žodžiai ar ištisos eilutės). Ka-

Arkivyskupo Mečislovo Reinio laiško seseriai Julijonai faksimilė

lėjimo valdžia leido paprašyti artimųjų atsiųsti siuntinių ar pinigų. G. Starkė yra rašęs: „Už pinigus, kuriuos jis reguliariai gaudavo iš jos (t. y. sesers J. Martinėnienės. – A. V.), jis paprastai nupirkdavo duonos ir cukraus savo kančių draugams. Per Gavėnią sau paprastai nieko nepasilikdavo. Jis nepristatydavo tik tabako, nes manė, kad tabakas kenkia sveikatai. Kai vienas mandžiūrietas kažką iš jo pavogė, jis nieko nesakė, tik kitą kartą dalindamas jam davė dvigubai daugiau. Tada žmogus verkdamas prisipažino ir prašė atleisti“³¹. Žinant sovietinių kalėjimų bei lagerių tvarką, galima teigti, kad ir siuntiniuose atsiųstu maistu, ir pinigais pasinaudodavo ne vienas prižiūrėtojas.

Įdomus arkivyskupo M. Reinio laiškų likimas. Brolio arkivyskupo laiškus, rašytus iš Vladimiro kalėjimo (deja, ne visus), saugojo

sesuo Julijona, po jos mirties – dukra E. Vanagienė. Mirus Elenai, o 1985 m., t. y. po trejų metų, ir jos vyrui P. Vanagui, dalį tiek ilgai išsaugotų arkivyskupo M. Reinio laiškų sudegino jų sūnaus Arvydo žmona Laima Vanagienė, bijodama, kad jie nepatektų į netinkamas rankas. Kitus laiškus į Vilnių buvo išsivežusi Z. Vanagaitė. Ji tuo sunkiu laikotarpiu labai rūpinosi M. Reinio palaikų sugrąžinimu į Lietuvą, dėl to rašė laiškus ir raštus į įvairias sovietines institucijas. Deja, atsakymų dažnai nesulaukdavo. Rūpinosi, kad būtų grąžinti asmeniniai M. Reinio daiktai (pavyzdžiui, arkivyskupo žiedas). Nėra žinoma, ar Z. Vanagaitės paimti M. Reinio laiškai išlikę ir kur jie dabar yra. Dar yra vilties, kad jie bus surasti.

Kad galime skelbti arkivyskupo laiškus, turime būti dėkingi garbės kanauninkui,

2004 m. birželio 24 d. apdovanotam Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi, Daugailių Šv. Antano Paduviečio bažnyčios klebonui kun. Petrui Baltuška. Jis apie 1970 m. susipažino su E. Vana-giene. Sužinojęs apie saugomus įvairius arkivyskupo M. Reinio daiktus, nuotraukas bei laiškus, paprašė leisti laiškus parsinešti namo. Namuose pasidarė kopijas – persifotografavo. Taip mums visiems buvo išsaugoti arkivyskupo M. Reinio laiškai iš Vladimiro kalėjimo³².

Arkivyskupo laiškai praplečia žinias iš mažai žinomo jo gyvenimo laikotarpio – Vladimiro kalėjimo. Iš pabirų paskutinių laiškų detalių galima sužinoti apie vis silpnėjančią arkivyskupo M. Reinio sveikatą, kurią „stip-rino“ skiriami vaistai. G. Starkė prisimena, kad 1951 m., kai arkivyskupas M. Reinys buvo perkeltas į kitą kamerą, jis buvo sveikas: „Jis buvo stiprios sveikatos. Kai išėjo iš mūsų kameros, tai ne tik iš jo žodžių, bet ir iš iš-vaizdos žinojome, kad jis gerai jautėsi. Mano buveinės nepasiekė žinios iš jo buveinės (šios buvo dažnai keičiamos), kad jis sergąs. Mirtis kalėjime ateina be liudininkų. Tas, kuris turi mirti, savo valandos privalo sulaukti vienišo-je kameroje. Tik paskutiniai jo draugai galėjo nujausti, kas jam atsitiko, ar gauti žinią iš ko-kio sargybinio mosto“³³.

Arkivyskupo M. Reinio bičiulis filosofijos dr. kun. J. Čepėnas, pats sėdėjęs Vladimiro kalėjime, „Velaikių Juozelio atsiminimuose“ ir atsiminimuose apie arkivyskupą M. Reinį rašė: „Jo uolumas Dievo garbei ir žmonių ge-rovei pražudė jį. Mirė Vladimiro kalėjime, bet ne savo tėvynėje, kurią taip karštai mylėjo [...]. Kaip Kristaus garbė prasidėjo nuo Kry-žiaus, taip ir jo prasidės nuo kalėjimo. Ir kaip Kryžius, buvęs gėdos ženklas, tapo garbės žen-klu, taip pagarsės ir Vladimiro kapinės, kurios priglaudė kūną, nes tai buvo tikras savo pašau-kimo kankinys [...]. Jei kokie yra pripažįstami šventaisiais, tai ir arkivyskupas Reinys turi bū-ti pripažintas šventuoju, nes už jį šventesnio žmogaus man neprisiėjo sutikti“³⁴.

Šv. Antano Paduviečio bažnyčia Daugailiuose, kur buvo krikštytas ir aukojo pirmąsias šv. Mišias arkivyskupas Mečislovas Reinys; prie bažnyčios – garbės kanauninkas kunigas Petras Baltuška

PRIEDAS

16 arkivyskupo Mečislovo Reinio laiškų iš Vladimiro kalėjimo

1948 m. liepos 14 d.

Miela Sesute!

Aš rašau Jums penktąjį laišką. Kaip jau rašiau, gavau perdavimą, siuntinį ir 380 rublių. Už viską padėkojau. Aš apskritai sveikas, nors truputį blogai akims, ir kojos truputį sutino nuo kelio iki pėdos, nors ir neskauda. Parašykite man, kaip Jūsų sveikata.

[užbraukytos dvi eilutės]

Jūsų M. Reinys

Gerei būtų gauti keletą laikraščių „Tarybų Lietuva“ ar „Tiesa“ numerių.

M. R.

1948 m. rugpjūčio 2 d.

Miela Sesute!

Aš dabar rašau Tau, Sesute, šeštą laišką. Paskutinį rašiau pirmoje liepos pusėje. Iš Tavęs gavau tik vieną laišką. Aš apskritai sveikas. (Skausmo) petyje, apie kurį rašiau, dabar nejaučiu. Kojos, kaip rašiau, truputį patinsta, bet neskauda. Rytais tinimo beveik nėra. Kaip Tavo sveikata? Su savo 70-čia metų, manau, jautiesi netvirtai. Kaip Tavo dukros? Pinigų pagal kvitus dar turiu. Čia, parduotuvėje, galima gauti duonos, truputį cukraus ir sviesto. Jei kada bus siuntinys, tai nei miltų, nei kruopų čia nesiųskite. Labiausiai negenda lydyti taukai. Gerei lašiniai ir svogūnai. Čia turiu galimybę daug skaityti.

[užbraukytos trys eilutės]

Jūsų brolis M. Reinys

Kaip matote, turint pinigų, čia, parduotuvėje, jau galima pastiprinti sveikatą. Todėl aš nežinau, gal siuntinių iš mano buto jau nesiųsti, o tik pinigus, jei siųsti siuntinį [...] lemta su sunkumais arba asmeninėmis išlaidomis [...].

M. Reinys

1948 m. rugpjūčio 15 d.

Miela Sesute!

Labai dėkingas Tau, Sesute, už liepos 30 dienos laišką. Aš reiškiu nuoširdžiausią užuojautą dėl Tavo vyro brolio Silvestro mirties. Ir meldžiuosi už jo ramybę. Mano kojoms dabar geriau: vietos gydytojas davė vaistų, kurie padeda nuo tinimo. Šiaip aš apskritai sveikas. Kaip mokosi Vida, Rima, Lida? Perėjo į kitą klasę? Kaip Pulgės sveikata? Džiaugiuosi, kad Zitai, nors liginėje, darosi vis geriau. Siunčiu nuoširdžiausius linkėjimus giminėms [užbraukyta].

Jūsų brolis M. Reinys

11 laikraščių numerių gavau.

1948 m. rugsėjo 24 d.

Miela Sesute!

Pirmoje rugsėjo pusėje savo laiške padėkojau Jums už gautus siuntinius. Dabar pas mane nieko naujo neįvyko. Aš apskritai sveikas, su kojomis geriau negu anksčiau, kai vartoju vaistus, nurodytus vietos gydytojo. Tik truputį blogiau su dešine akimi, kurioje skaitant atsiranda rūko taškeliai, bet dabar dar netrukdo skaityti. Prašau, jei įmanoma, atsiųsti man 2 nosines ir 2 poras šiltų kojinių žiemai. Parašykite, kaip jaučiatės Jūs, Jūsų dukros ir ypač Jūsų vaikaitė Zita, kuri, kaip Jūs rašėte, yra ligoninėje. Siunčiu linkėjimus Jums [užbraukyta] linkiu Jums viso geriausio.

Jūsų brolis M. Reinys

1948 m. spalio 27 d.

Miela Sesute!

Spalio pirmosios pusės laiške aš nuoširdžiai padėkojau Jums, Sesute, už laišką ir šimtą rublių, kuriuos gavau. Dabar labai nuoširdžiai dėkoju už siuntinį, kurį aš vakar visą gavau. Jame labai naudingi produktai ir dvi nosinės, kurių aš Jūsų prašiau. Už viską labai dėkingas. Tai sustiprins mano sveikatą. Dėl sveikatos – aš dabar jaučiuosi geriau: mano kojos dabar, kai vartoju vietos gydytojo nurodytus vaistus, netinsta. Pas mus oras gana geras, nešalta, dar nepasnigę.

Kas naujo pas Jus, miela Sesute? Kokia Jūsų, Jūsų dukterų ir vaikaičių sveikata? Kokia Juozo, Stefanijos bei jų dukrų sveikata? Kaip rašoma laikraščiuose, šiais metais buvo geras derlius. Pas Jus turbūt irgi? Gerai būtų, jei kada vėl atsiųstumėt nors keletą laikraščio „Tiesa“ numerių. Paskaityčiau ką nors lietuviškai, kad nepamirščiau gimtosios kalbos. Daug skaitau kitomis kalbomis. Siunčiu linkėjimus Jums, kitiems giminėms ir mano geradariams. Tesaugo Jus Dievas!

Jūsų M. Reinys

1949 m. vasario 4 d.

Miela Sesute!

Paskutinį laišką aš Jums rašiau sausio 25 d.

[užbraukytos keturios su puse eilutės]

Sausio 25 d. gavau Jūsų siuntinį, už kurį nuoširdžiai dėkoju. Tik prašau nesiųsti man adatų, nes neleidžiama čia siuntinyje gauti metalinių daiktų ar stiklinių indų.

[užbraukytos dvi eilutės]

Taip pat sausio 25 d. gavau siuntinį nuo Skardinsko draugo. Jam padėkokite nuo manęs už jo užuojautą mano senatvėje [...], nes aš jam parašyti neturiu leidimo. Jūsų siuntinyje atsiųsti baltiniai ir kojinės labai tinka. Ačiū! Parašykite man apie savo sveikatą, apie Jūsų dukrelių ir vaikaičių sveikatą. Gal kas numirė iš mano pažįstamų dvasininkų, kurie anksčiau buvo man pavaldūs? Vakara man sukako 65 metai, bet, laimei, jaučiuosi visai sveikas, išskyrus kai kurias senatvės negalias. Siunčiu nuoširdžiausius linkėjimus Jums, Mieloji Sesute, Jūsų dukroms, vaikaitiams ir mano geradariams.

Jūsų M. Reinys

Papildymas vasario 4 d. laiškui.

Jūsų sausio 26 d. laišką vakar gavau. Šiandien gavau iš Vilniaus pinigų – 100 rublių. Ačiū! Šiandien [užbraukyta] gavome naują potvarkį: 1) mums uždrausta gauti siuntinius ir produktų siuntas. Pinigų galime gauti be apribojimų: gali siųsti kas nori, kada nori ir kiek nori. Čia, parduotuvėje, bus galima nusipirkti produktų. Aš manau, kad užtektų, jei per mėnesį turėčiau 150 rublių. Dabar aš turiu kelis šimtus rublių;

2) bus galima rašyti ir gauti tik du laiškus per metus. Kada nors parašysiu Jums praslinkus keliems mėnesiams. Tada Jūs galėsite parašyti man atsakymą. Šis laiškas dar neįeina į tų dviejų laiškų skaičių. Būki, Sesute, rami dėl mano sveikatos.

Jūsų M. Reinys

1949 m. vasario 10 d.

Miela Sesute!

Kaip Jums žinoma, šiais metais man leista parašyti tik du laiškus. Tai mano pirmas laiškas, kurį gavusi prašau man taip pat parašyti laišką, kaip atsakymą į mano laišką. Po mano laiško, rašyto vasario mėn., kuriuo aš Jums pranešiau apie naują potvarkį dėl laiškų ir siuntinių, aš vasarį gavau Jūsų laišką ir siuntinius nuo Emilijos ir Skardinsko. Padėkokite jiems nuoširdžiai. Ta pagalba man pinigais, kuri leidžiama be apribojimų, ta mėnesinė suma, kurią aš tada laiške nurodžiau, visiškai pakankama mano pastiprinimui. Jeigu su ja būtų sunku Jums ar mano geradariams, tai galima būtų truputį ir sumažinti. Dabar vietinėje parduotuvėje galima nusipirkti daug įvairesnio asortimento produktų negu anksčiau. Reikalingus baltinius ar kitką aš gaunu valdiškus. Kas dėl mano sveikatos, tai laimė – aš sveikas. Mano dešinė koja ir apskritai kojos pasitaisė. Klausia turbūt nuo senatvės kiek susilpnėjusi, bet netrukdo. Svarbiausias mano užsiėmimas – knygų, laikraščio „Pravda“ skaitymas ir retsykliais žaidžiu šachmatais. Nuo ilgo skaitymo truputį skauda akis, būtent akių raumenis, bet tai nesuteikia didelių kančių. Miela Sesute! Mane labai domina Jūsų sveikata, todėl laiške parašykite apie savo sveikatą, apie sveikatą Jūsų dukterų ir vaikų, ypač apie Zitą, Juozą, Pulgę, Edmundą, Marę. Kaip sekasi mokslai Vidai, Rimutei, Lidutei? Kokia Stefanijos ir jos dukterų sveikata? Kaip žinote, birželio 12 d. baigėsi viena ketvirtoji mano įkalinimo dalis, kaip matote, ir, laimei, neblogo sveikata. Norėčiau ir toliau būti neblogos sveikatos. Kitą, antrąjį leistą laišką aš planuoju parašyti Jums lapkričio pabaigoje ir tada tikiuosi gauti Jūsų antrąjį atsakymą.

Siunčiu labai nuoširdžius sveikinimus (linkėjimus) Jums, kitiems giminėms ir mano geradariams. Mintyse ir maldose kasdien su Jumis...

Nuo vasario 10 d. iki šios dienos gavau 750 rublių. Labai ačiū.

Jūsų brolis M. Reinys

[laiškas tikriausiai rašytas 1949 m. birželio 22 d.]

1949 m. rugsėjo 23 d.

Miela Sesute!

Birželio 22 dieną aš pasiunčiau Jums laišką, bet iki šiol aš negavau Jūsų atsakymo; vadinausi, arba mano laiškas kur nors pakeliui dingo, arba, jei pasiekė Jus, tai kur nors pakeliui dingo

Jūsų atsakymas. Dabar aš Jums siunčiu savo antrąjį ir šiais metais paskutinį laišką. Mano sveikata, laimei, neblogo: aš apskritai sveikas. Mano kojos, apie kurias praėjusiais metais rašiau, kad pamažu tinsta, dabar nieko – pasitaisė. Man truputį skauda akis – turbūt dėl to, kad daug skaitau. Bet skaitymas – tai mano darbas ir pramoga. Truputį skauda ir strėnas – tai turbūt nuo senatvės, juk man jau 66 metai. Labai nuoširdžiai dėkoju Jums, miela Sesute, ir kitiems mano geradariams (tarp jų ir kun. Skardinskui; jam padėkokite nuo manęs) už piniginę pagalbą, kurią gaunu kas mėnesį. 150 rublių kas mėnesį man užtenka sveikatai palaikyti. Du kartus aš gavau dar priedą virš nurodytos sumos. Miela Sesute! Parašykite man apie savo sveikatą. Jums jau per 70 metų, be to, našlė, todėl Jūsų sveikata irgi netvirta. Kartu parašykite apie Jūsų dukterų sveikatą, kaip mokosi vaikai ir kita. Koks pas Jus šįmet derlius? Čia vasara buvo gera. Baltinius, drabužius ir avalynę dėviu valstybinę. Man leista šiais metais iš Jūsų gauti du laiškus. Naudokitės tuo. Kada kitąmet Velykos? 1950 metais pirmą laišką Jums parašysiu vasario mėn., o antrą – rugpjūčio mėn. ir į šiuos laiškus lauksiu Jūsų atsakymų. Siunčiu nuoširdžius linkėjimus Jums, mano geradariams ir artimiems pažįstamiems. Kasdien su Jumis mintimis ir linkėjimais.

Jūsų brolis M. Reinys

1950 m. vasario 3 d.

Miela Sesute!

Siunčiu Jums pirmąjį laišką iš dviejų, leistų parašyti per metus. Nors jau seniai praėjo Naujųjų Metų šventės, bet tik dabar turiu galimybę pasveikinti Jus su Naujaisiais Metais ir nuoširdžiai palinkėti Jums sveikatos, laimės ir visko geriausio. Jūsų laišką, kaip atsakymą į mano laišką, rašytą praėjusį rugsėjį, aš gavau ir už tai nuoširdžiai Jums dėkoju. Dabar irgi lauksiu Jūsų laiško, kaip atsakymo į mano šį laišką. Parašykite, kaip Jūsų sveikata, kaip Jūsų dukters sveikata, kaip mokosi Jūsų vaikai, kaip Stefanijos sveikata, Kazimiero Panevėžiškio, Edmundo Basio? Ar parašė Jums Juozas iš Kamčiatkos? O kaip Zita ir jos koja, ar ji dar tebeguli ligoninėje? Gal kas iš artimų pažįstamų mirė? Parašykite!

Aš, ačiū Dievui, esu sveikas. Truputį paskauda strėnas, bet tai dar ne bėda: šiandien užbaigiau 66 metus, o senatvėje tai dažnai pasitaiko. Mano laimei, akys nustojo skaudėjusios. Labai nuoširdžiai dėkoju Jums ir kitiems, kurie man siunčia piniginę pagalbą. Aš ją gaunu reguliariai ir visą. Tad vietos parduotuvėje papildomai perkant visus maisto produktus, leidžia man palaikyti sveikatą. Dabar ten produktų asortimentas platesnis. Žiema čia nėra labai šalta, išskyrus keletą labai šaltų dienų. Nuo šalčio nekentėjau. Mano užsiėmimai: knygų skaitymas iš mūsų bibliotekos, kurioje yra ir lietuviškų raštų [užbraukytos trys eilutės].

Jokie kenksmingi vabzdžiai netrukdo. Baltiniais ir apranga aprūpintas. Baigdamas šį trumpą savo laišką, aš dar kartą iš visos širdies linkiu Jums sveikatos ir viso geriausio. Kasdien su Jumis mintyse ir linkėjimuose.

Jūsų brolis M. Reinys

1950 m. rugpjūčio 12 d.
Miela Sesute!

Štai aš Jums rašau antrą laišką šiais metais ir pranešu, kad gavau Jūsų atsakymą į mano pirmąjį laišką. Už tai Jums, miela Sesute, nuoširdžiai dėkoju. Aš, laimei, kaip sakoma, gyvas ir sveikas. Truputį paskauda strėnas, bet tai mano senatvės liga, be to, nekelianti nerimo. Mano užsiėmimai: vietinio laikraščio skaitymas, knygų (yra ir lietuviškų) skaitymas, žaidimas šachmatais. Aš reguliariai gaunu Jūsų atsiųstą piniginę paramą, jos man visiškai pakanka. Už ją nuoširdžiausiai dėkoju. Parašykite, Sesute, man apie savo sveikatą. Jums jau gerokai per septyniasdešimt metų sukako. Kaip sveikata Jūsų dukters ir vaikaičių? Kai kurios iš jų šiais metais, rodos, baigė septynmetę. Koks šiais metais derlius? Parašykite, kada kitais metais pas Jus bus Velykos.

Kasdien su Jumis mintyse ir su geriausiais linkėjimais

Jūsų brolis M. Reinys

1951 m. rugpjūčio 3 d.
Miela Sesute!

Štai aš Jums rašau antrąjį laišką šiais metais. Į savo pirmąjį laišką, kurį parašiau vasario mėn., Jūsų atsakymą gavau, už kurį aš Jums nuoširdžiai dėkoju. Aš, mano laimei, gyvas ir sveikas. Bronchitas, kuris mane truputį kankino žiemą, praėjo ir dabar nieko nejaučiu. Nuo birželio mėnesio, kaip žinote, aš pradėjau antrąjį termino pusę. Per pirmąją pusę aš buvau pakankamai geros sveikatos, išskyrus kai kurias laikinas negalias. Labai nuoširdžiai dėkoju Jums, miela Sesute, už suteiktą pagalbą, ji palaiko mano seną sveikatą. Mane labai džiugina, kad aš gaunu pagalbą reguliariai, kas mėnesį. Be to, aš dar gavau papildymą: kovo mėn. iš Trūdiškių 50 rublių, vadinasi, nuo kun. Skardinsko, ir iš Ukmergės nežinau nuo ko 100 rublių. Padėkoki- te nuo manęs kun. Skardinskui už jo dovaną. Be to, liepos 26 d. aš gavau iš Vilniaus, nežinau nuo ko, 200 rublių. Už visą šią paramą aš labai dėkoju visiems, kurie man aukoja. Aš norėčiau būti sveikas ir naudingas tautai, jos gerovei, švietimui, kultūrai. Miela Sesute! Aš dabar laukiu Jūsų laiško, laukiu žinios apie Jūsų sveikatą, apie Jūsų dukras ir vaikaite. Mane pradžiugino žinia apie Jūsų vaikaite, kad jos gerai mokosi, o Lida netgi pirmūnė. O kaip mokosi Aldona ir Nijolė, jos gyvena su motina ar pas gimines? Kaip Antano, Juozo ir Pulcherijos sveikata? Ar sveikas Basys ir Paltarokas? Parašykite, koks šiemet pas Jus derlius? Čia vasara buvo gera, manau, kad ir derlius geras. Parašykite, kada kitais metais bus Velykos. Mano užsiėmimai tie patys, kaip ir anksčiau. Be vietinio laikraščio, dar turiu galimybę skaityti žurnalą „Novoje Vremia“. Šachmatais žaisti aš taip pasirengęs, kad galiu duoti pipirų daugeliui Dėdžiuko ir Bapkūnaikos pažįstamų šachmatininkų. Tegul treniruojasi ir jie. Iš visos širdies linkiu Jums, miela Sesute, sveikatos ir laimės, taip pat mano giminėms ir geradariams. Kasdien su Jumis mintyse ir linkėjimuose.

Jūsų brolis M. Reinys

1952 m. liepos 14 d.
Miela ir Brangi Sesute!

Štai aš Jums rašau, miela Sesute, šiais metais antrąjį laišką. Į pirmąjį savo laišką Jūsų atsakymą aš gavau – registruotą laišką. Jis mane labai pradžiugino, nes Jūs sveika, kad Jūsų vaikaitės gerai mokosi, kad Lida net pirmūnė, tik labai mane sujaudino, kad Jūsų duktė Elena buvo ligoninėje. Aš, laimei, gyvas ir sveikas, nors turiu būti atsargus su akimis, kurios kartais truputį skauda, bet labai nedaug ir todėl nesikankinu. 69-uosiuose metuose aš patenkintas savo sveikatos būkle. Aš labai nuoširdžiai dėkoju Jums, miela Sesute, už atsiųstą piniginę paramą, kurią aš reguliariai gaunu. Ji labai pastiprina mano sveikatą, kuri senatvėje paprastai būna silpnesnė. Pagrindiniai mano užsiėmimai – mokslinės ir grožinės literatūros skaitymas. Be to, daug žiūriu, kaip kiti žaidžia šachmatais. Miela Sesute, laukiu Jūsų atsakymo – laiško, kurį siųskite registruotą, kad aš tikrai gaučiau, kad jis nedingtų, kaip tai atsitiko praėjusiais metais. Parašykite apie Jūsų sveikatą, apie Jūsų dukreles ir vaikaite, apie jų mokymąsi. Koks šiais metais derlius? Ar gyvi ir sveiki mūsų giminės ir artimi pažįstami? Ar sveikas vyskupas Paltarokas? Kitais metais Velykos, rodos, bus balandžio 5 d. Kitais metais pirmą laišką aš ketinu parašyti Jums sausio mėnesį. Baigdamas laišką, aš siunčiu geriausius linkėjimus sveikatos ir kitų gėrybių Jums, miela Sesute, mano giminėms ir artimiesiems pažįstamiems.

Kasdien su Jumis, miela Sesute, mintyse ir linkėjimuose!

Jūsų brolis M. Reinys

1953 m. liepos 3 d.
Miela ir Brangi Sesute!

Jūsų laišką, kaip atsakymą į mano pirmąjį šių metų laišką, aš gavau ir labai Jums dėkingas. Aš džiaugiuosi, kad Jūs sveika, taip pat Jūsų dukros ir vaikaitės. Dabar aš rašau Jums antrąjį laišką ir pranešu, kad aš visai sveikas, nors ir būna šiokių tokių senatvės negalavimų, bet jie nedideli. Iš visos širdies aš dėkoju Jums už materialinę pagalbą, kurią Jūs man atsiuntėte, ji padėjo man sustiprinti mano seną sveikatą ir truputį leido padėti kitiems, su kuriais aš gyvenu.

Iš visos širdies linkiu Jums, miela ir brangi Sesute, sveikatos ir laimės. Taip pat giminėms ir artimiesiems pažįstamiems.

Visada su Jumis mintyse ir linkėjimuose!

Jūsų brolis M. Reinys

1953 m. rugpjūčio 3 d.
Miela ir Brangi Sesute!

Liepos 3 d. aš parašiau Jums antrąjį laišką šiais metais. O štai rugpjūčio 3 d. vėl rašau Jums laišką. Kas tai, pagalvosite Jūs? O štai pranešu Jums malonią naujieną, kad dabar kiekvieną mėnesį galima rašyti ir gauti vieną laišką. Todėl ir aš rašau šiandien. Antrame laiške aš Jums rašiau, kad aš esu sveikas, bet yra ir negalavimų sveikatos atžvilgiu. Nuo gruodžio 20 d.

iki balandžio 17 d. aš buvau mūsų ligoninėje, bet ne gulėjau, o vaikščiojau. Man buvo padidėjęs kraujospūdis ir bronchinis kosulys. Ten aš naudojausi įmanomu gydymu ir sustiprėjau. Po to grįžau į ankstesnę kambarą. Bet štai birželio 6 d. aš nualpau. Buvo suteikta medicininė pagalba. Paskui dar savaitę svaigo galva, bet visa tai praėjo ir dabar nieko tokio nejaučiu. Dėl kažkada buvusio venų išsiplėtimo ir prieš devynerius metus įvykusios operacijos man ant kojų atsirado raudonų ir rudų dėmių, skausmo nejaučiu, bet yra šiokių tokių kraujotakos sutrikimų. Mano klausa truputį susilpnėjo, tačiau tai nekenkia. Nuo skaitymo kartais truputį paskauda akis, pavargsta, bet stengiuosi pailsėti, ir vėl viskas gerai. Vėl leisti produktų ir drabužių siuntiniai, 4 siuntiniai kiekvieną mėnesį. Žinodamas Jūsų gyvenimo sąlygas, aš visiškai patenkintas pinigine pagalba, kokią gaudavau iki šiol. Laukiu Jūsų laiško. Kaip Jūsų sveikata? Kaip mokosi Jūsų vaikaičiai? Siunčiu linkėjimus giminėms ir artimiesiems pažįstamiems.

Kasdien su Jumis mintyse ir linkėjimuose!

Jūsų M. Reinys

1953 m. rugsėjo 1 d.

Miela ir Brangi Sesute!

Liepos pradžioje aš parašiau Jums antrąjį šiais metais laišką, o rugpjūčio 3 d. parašiau trečiąjį laišką, kuriame Jums paaiškinau, kad dabar galima rašyti kiekvieną mėnesį po vieną laišką ir taip pat kas mėnesį vieną gauti. Praėjus kelioms dienoms po mano trečiojo laiško, aš gavau Jūsų atsakymą į mano antrąjį laišką. Iš Jūsų atsakymo sužinojau, mano laimei, kad Jūs sveiki, kad viskas gerai Jūsų dukroms ir vaikaičiams, kad viena iš Jūsų vaikaitių rengiasi stoti į universitetą.

[užbrauktos dvi eilutės]

Šiandien aš Jums rašau rugsėjo mėnesio laišką ir pranešu, kad aš apskritai sveikas, labai dėkoju už suteiktą paramą, kuri stiprina mano sveikatą, o sveikata yra pats svarbiausias dalykas mano padėtyje. Aš Jums rašysiu kiekvieną mėnesį, o Jūs parašykite tada, kada tai atrodys reikalinga. Aš turiu daugiau laisvo laiko negu Jūs.

[užbrauktos dvi eilutės]

O kaip sveikata Jūsų Zitos, kuri ilgą laiką buvo ligoninėje?

Siunčiu linkėjimus visiems giminėms ir artimiesiems pažįstamiems.

Kasdien su Jumis mintyse ir su nuoširdžiausiais linkėjimais.

Jūsų brolis M. Reinys

1953 m. spalio 7 d.

Vladimiro m.

Miela ir Brangi Sesute!

Rugsėjo 2 d. rytą aš išsiunčiau Jums laišką, o po pietų gavau Jūsų laišką, rašytą rugpjūčio 24 d. Taigi mūsų laiskai prasilenkė, ir aš negalėjau atsakyti į Jūsų klausimus. Aš labai dėkingas už Jūsų laišką ir džiaugiuosi, kad Jums viskas gerai, visi sveiki. Brangi Sesute, nesielvartaukite, kad aš laiške paminėjau savo sveikatos trūkumus senatvėje ir kai kurias kitas priežastis. Aš minėjau apie sveikatos susilpnėjimą, kurį patyriau birželio mėnesį, bet prasidėjus vasarai (tai

gerai sveikatai), viskas praėjo ir pasitaisė: su širdimi dabar nieko blogo nėra, nejaučiu. Mėlynos dėmės ant kojų dabar nebeskauda, tik kartais jaučiu atskirus dilgtelejimus, bet nekankina. Akys kartais truputį skauda, jei skaitau, kai šviesa nepakankama; čia man tenka būti atsargiam. Apskritai mano sveikata pakankamai gera, mano skrandis [...] siųsti negalima. Riešutų taip pat nesiųskite: mano dantys netvirti. Rugsėjo 16 d. aš gavau labai gerą siuntinį nuo Elžbietos: obuolių, riebalų, medaus, vitaminų. Labai už tai dėkingas. Man pasakyta, kad dabar galima siųsti siuntinius tikrai 4 kilogramų svorio. Tačiau siuntiniai brangiai kainuoja: dėžė, vinys, plastikiniai indai, mokestis už persiuntimą, daug rūpesčių.

[užbraukytos trys eilutės]

Aš manau, kad pagalba man bus pigesnė, jei siųsite pinigų, kaip anksčiau, arba netgi mažiau. Čia, parduotuvėlėje, galima nusipirkti, kas reikalinga sveikatai: cukraus, riebalų, miltų, vitaminų, kartais net medaus, kitų produktų. Be to, jau kuris laikas gauname geresnį maistą, ir jo daugiau. Nuoširdžiai dėkoju už piniginę perlaidą, kurią gavau rugsėjo mėn. Kaip Jūsų, dukrų ir vaikaičių sveikata? Koks šiais metais derlius? Nuoširdžiausi linkėjimai giminėms ir pažįstamiems. Kasdien su Jumis, brangi Sesute, mintyse ir su geriausiais linkėjimais.

Jūsų brolis M. Reinys

Nuorodos

¹ A. Vasiliauskiene, „Arkivyskupo Mečislovo Reinio pozicija bolševizmo ir tikėjimo klausimais (spauda ir dokumentika)“, *LAMMD. Istorija*, 1999, t. 39, p. 29–40, 92.

² V. Spengla, *Atlikę pareigą. Vyskupai KGB (NKGB, MGB) kalėjimuose*, V., 1997, p. 168.

³ A. Vasiliauskiene, „Arkivyskupas Mečislovas Reinys Lietuvos ypatingojo archyvo dokumentuose (1940–1941)“, *Soter*, 2000, Nr. 4, p. 57–67.

⁴ „Arkivyskupas Mečislovas Reinys sovietiniame teisme“, *Lietuvos vyskupai kankiniai sovietiniame teisme*, sudarė ir parengė A. Streikus, V., 2000, p. 573–759; V. Spengla, op. cit., p. 143–203; A. Vasiliauskiene, „Arkivyskupo Mečislovo Reinio stois-kumas: nepavykęs čekistų šantažas giminių likimu“, *LKMA suvažiavimo darbai*, V., 2003, t. 18, II knyga, p. 731–746.

⁵ [Autorius nenurodytas], *Arkivyskupas Mečislovas Reinys*, Chicago, 1977, p. 219–236.

⁶ J. Čepėnas, „Arkivyskupas Mečislovas Reinys“, *LKMA metraštis*, V., 2000, t. 17, p. 439–458; A. Vasiliauskiene, „Arkivyskupo M. Reinio ir filosofijos daktaro kunigo J. Čepėno draugystės metraštis“, ibid., p. 421–438; A. Vasiliauskiene, „Arkivyskupo Mečislovo Reinio bendramintis“, *Filosofijos daktaras kunigas Juozapas Čepėnas*, sudarė A. Vasiliauskiene, V., 2001, p. 46–73.

⁷ A. Vasiliauskiene, „Arkivyskupo Mečislovo Reinio gyvenimo bruožai“, *LKMA metraštis*, V., 1995, t. 9, p. 473–474.

⁸ [Autorius nenurodytas], *Arkivyskupas Mečislovas Reinys*, p. 225.

⁹ A. Vasiliauskiene, „Arkivyskupo Mečislovo Reinio gyvenimo bruožai“, p. 471.

¹⁰ A. Vasiliauskiene, „Arkivyskupo Mečislovo Reinio laišakai iš Vladimiro kalėjimo“, *Utenis*, 2003, spalio 21, Nr. 123.

¹¹ A. Vasiliauskiene, „Keliant arkivyskupą Mečislovą Reinį į Altorių garbę“, *Draugas*, 2004, sausio 13–17, 20–23, Nr. 7–15.

¹² G. Starke, „Arkiv. Reinys SSSR kalėjime. Filosofijos studijos Vladimiro kalėjime“, *Draugas*, 1958, birželio 7; [Autorius nenurodytas], *Arkivyskupas Mečislovas Reinys*, p. 226–236.

¹³ Ibid., p. 227–228.

¹⁴ G. Starke, op. cit.

¹⁵ A. Vasiliauskiene, *Arkivyskupo Mečislovo Reinio gyvenimo ir veiklos bruožai*, Utena, 2003, p. 32.

¹⁶ Julijonos Mališauskaitės ir Jeronimo Reinio vaikai: Izajošius (1863–1923); Emilija Reinytė-Telyčėnienė (1865–1941); Kazimieras (1867–1943); Boleslovas (1868–1869); Jonas (1872–1942); Leokadija Reinytė-Gruodienė (1874–1901); Julijona Reinytė-Martinėnienė (1878–1960); Veronika Reinytė (1880–1931) ir Mečislovas (1884 02 03–1953 11 08). Trys vaikai buvo mirę maži.

¹⁷ G. Starke, op. cit.

¹⁸ Daugailių Romos Katalikų bažnyčios 1903 m. įrašas Nr. 97, Utenos rajono savivaldybės administracijos Civilinės metrikacijos skyriaus archyvas.

¹⁹ A. Vasiliauskiene, „Arkivyskupo Mečislovo Reinio ketvirtoji „Išlaidų knygelė“, *LKMA metraštis*, 2004, t. 24, p. 125–154.

²⁰ Daugailių Romos Katalikų bažnyčios 1905 m. įrašas Nr. 36, Utenos rajono savivaldybės administracijos Civilinės metrikacijos skyriaus archyvas.

²¹ Daugailių Romos Katalikų bažnyčios 1923 m. įrašas Nr. 33, ibid. (Daugailių Rkb mirimo (1919–1930 m.).

²² Daugailių Romos Katalikų bažnyčios 1907 m. įrašas Nr. 26, ibid.

²³ Daugailių Romos Katalikų bažnyčios 1909 m. įrašas Nr. 25, ibid.

²⁴ Daugailių Romos Katalikų bažnyčios 1911 m. įrašas Nr. 22, ibid.

²⁵ Daugailių Romos Katalikų bažnyčios 1912 m. įrašas Nr. 46, ibid.

²⁶ V. Reinys (1883–1954) – arkivyskupo pusbrolis ir jo žmona Zofija Reinienė (1894–1973) palaidoti Daugailių parapijos kapinėse.

²⁷ Daugailių Romos Katalikų bažnyčios 1914 m. įrašas Nr. 49, Utenos rajono savivaldybės administracijos Civilinės metrikacijos skyriaus archyvas.

²⁸ Daugailių Romos Katalikų bažnyčios 1917 m. įrašas Nr. 1, ibid.

²⁹ Daugailių Romos Katalikų bažnyčios 1918 m. įrašas Nr. 59, l. 230, ibid. (Daugailių Rkb mirimo (1891–1918 m.).

³⁰ Silvestras Martinėnas (1878–1948) su žmona Marija (1877–1975) palaidoti Daugailių parapijos kapinėse.

³¹ G. Starke, op. cit.

³² A. Vasiliauskiene, „Arkivyskupo Mečislovo Reinio gyvenimo bruožai“, p. 473–474.

³³ G. Starke, op. cit.

³⁴ A. Vasiliauskiene, „Arkivyskupo Mečislovo Reinio bendramintis“, p. 70–72.

Aldona Vasiliauskiene

ARCHBISHOP MEČISLOVAS REINYS: HIS LETTERS FROM THE VLADIMIR PRISON

Summary

The Venerable Archbishop Mečislovas Reinys (05.02.1884–08.11.1953) was a theologian, philosopher and psychologist, an academician of the Lithuanian Catholic Academy of Science (1939) and professor of the Lithuanian University (later renamed the Vytautas Magnus University), a statesman – once the Minister of Foreign Affairs and a social activist, whose illustrious pastoral life ended in Vladimir prison. His uncompromising attitude with regard to Bolshevism and faith issues testified to the fact that he was a dedicated fighter for the freedom of religion, which was one of the reasons for his liquidation by the security police. On June 12, 1947, he was arrested, interrogated and sentenced to eight years' imprisonment and deport to Vladimir prison. He died on November 8, 1953, and was buried in the common grave for the prisoners of Vladimir prison.

From Vladimir prison Bishop Reinys wrote a few letters to his sister Julijona (1878–1975) the only one of the family to have remained in Lithuania (his other brothers, sisters and more distant relatives had been deported to Siberia in 1941). The letters were written according to the questions set by the prison administration. They were under harsh censorship and, needless to say, only in the Russian language.

Archbishop Mečislovas Reinys' letters were filled with concern for the health of his sister Julijona's daughters and their

children and he was happy to hear about their progress in school. The archbishop was also interested in the fate of the relatives who had been deported to Siberia and the situation of the clergy in Lithuania as well as their activities (the priests' names were inserted among the names of the relatives). Archbishop Reinys' letters, which have survived, reveal the rigorous censorship by the administration of the Soviet prison and the premeditated contents of the letters. Health, weather and spare time were the topics he was allowed to write about, and about which he could ask relatives. Naturally, complaints, vague hints, let alone criticism, were out of the question. All the phrases that were not clear or caused suspicion to the censors were crossed out (blotted out) so that it was impossible to make them out (Such cases are also manifest in the archbishop's letters: separate words or whole lines are blackened in this way). The archbishop's letters witnessed his deteriorating health which was "being made stronger" by the administered medicines.

Considering the fact that all letters which were posted from the prison were under rigorous censorship, they are not expected to contain any of Archbishop Reinys' reflections or commentaries. Yet, even those letters with the blotted words or lines constitute a valuable source supplementing what is known about the venerable Archbishop Mečislovas Reinys' last years of life.